

УДК 338.43:504

*Андрейченко А.В.,
канд. екон. наук, доц., доц. кафедри економіки та управління,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АПК ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Національна безпека як багаторівнева соціально-політична система формується під впливом різноманітних факторів, які залежать від часу, середовища, рівня розвитку цивілізації, правопорядку, законодавчого забезпечення. Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» (2003) національна безпека є захищеністю життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у різноманітних сферах.

Нагальним завданням політики національної безпеки є створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України 2015 р., ключовою умовою нової якості економічного зростання проголошує забезпечення економічної безпеки [1].

Агропромисловий комплекс України, як ключова галузь національної економіки, забезпечує продовольчу безпеку країни як частину системи загальної національної безпеки. В умовах викликів та загроз економічній безпеці сільськогосподарський потенціал нашої держави набуває особливого значення. Ступінь продовольчої безпеки в системі національної безпеки України безпосередньо залежить від потенціалу агропромислового виробництва, інвестування цієї сфери, формування

політики, спрямованої на надання допомоги й створення умов для забезпечення конкурентоспроможного виробництва в АПК.

Практичне застосування сучасних безвідходних технологій в АПК є основою соціально-економічного розвитку й збереження екосистеми держави. Якнайширше впровадження безвідходного виробництва є запорукою функціонування конкурентоспроможного АПК й, як наслідок, найважливішим складовим елементом економічної й загалом національної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані із впровадженням безвідходних та маловідходних технологій у різні сфери господарювання порушувалися у працях низки вітчизняних та зарубіжних вчених: І. О. Александрова, В. М. Афанасьєва, М. І. Бойко, К. Боулдинга, Л. Брауна, Б. В. Громова, Г. Г. Гелетути, П. Ейкінса, Т. А. Железної, В. О. Зайцева, Б. М. Ласкоріна, Е. Ловінса, Р. Льора, О. В. Сафонова, В. І. Хомякова, Г. О. Ягодіна та ін. Водночас у дослідженнях науковців, що є вагомим вкладом у проблематику застосування безвідходних технологій, не приділялася увага взаємозв'язку між практичним впровадженням безвідходних технологій в АПК та забезпеченням національної безпеки держави.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у дослідженні питання забезпечення національної безпеки України крізь призму проблематики впровадження безвідходних технологій в АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека є провідною складовою національної безпеки держави. Як справедливо зазначає Г. А. Пастернак-Таранущенко, економічна безпека, виявляючись в сферах впливу інших видів національної безпеки, проникаючи до них і взаємодоповнюючи, в свою чергу акумулює в собі їх вплив, залишаючись при цьому основою (базисом) національної безпеки [2, с. 23].

Поняття «економічна безпека», що включає в себе виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну, фінансову безпеки, не має єдиного закріпленого визначення. Розглядаючи суть даного поняття, автори дають визначення, використовуючи при цьому в різних поєднаннях категорії незалежності і економічного суверенітету, сталого розвитку, стабільності, економічних інтересів, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Економічна безпека визначається науковцями як загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний і стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам (В. І. Мунтіян) [3, с. 10]; стан економіки й інститутів влади, за якого забезпечуються гарантований захист національних інтересів, соціальна спрямованість політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів (В. А. Предборський) [4, с. 16]; такий стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери (М. М. Єрмошенко) [5, с. 29]; стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання (Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України) [6].

Економічної безпеки можна досягти тоді, коли ступінь залежності країни від інших держав, а також ступінь загострення внутрішньополітичної, соціально-економічної та екологічної ситуації не перевищує межі, за якою втрачається національний суверенітет, послаблюється економічний потенціал, суттєво знижуються рівень і якість життя громадян. Нехтування економічною безпекою може призвести до катастрофічних наслідків: руйнації внутрішнього виробництва, витіснення з внутрішнього ринку вітчизняних товаровиробників, банкрутства підприємств, підриву системи життєзабезпечення нації. Основними характеристиками національної безпеки держави є економічна незалежність, стабільність національної економіки, здатність до розвитку [7, с. 36].

Для забезпечення стабільного економічного розвитку першочерговими завданнями є усунення загроз економічній безпеці країни. Загрози економічній безпеці України – це сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері [7, с. 36]. Загрозами національній безпеці виступають такі дії, що ускладнюють або ж унеможливають реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення національної безпеки країни [8, с. 30].

За характером виникнення їх можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Сьогодні зовнішніми загрозами економічній безпеці України, за висновками експертів, є: енергетична залежність національного виробництва; сировинна орієнтація експорту українських товарів; імпортна інтервенція товарів на внутрішній ринок та зростання залежності від імпортних поставок; висока заборгованість міжнародним фінансовим організаціям; низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світовому ринку. До внутрішніх загроз економічній безпеці належать: істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-

технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; нестабільність фінансової (передусім податкової) та грошово-кредитної політики держави; зростання дефіциту державного бюджету та внутрішнього боргу [7, с. 37].

В процесі становлення та розвитку вітчизняної економіки пріоритетного значення набуває ефективне функціонування агропромислового комплексу, від діяльності якого значною мірою залежать підвищення добробуту народу, розвиток України як цивілізованої європейської держави та її спроможність посісти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку.

О. І. Павлов підкреслює, що реальна ситуація з агровиробництвом і станом агропродовольчої сфери в цілому є такою, що зумовлює їх розгляд у контексті безпечного розвитку й потребує створення умов для динамічного розвитку агропродовольчої сфери як складної природної та соціально-економічної системи [9, с. 97]. На думку Н. В. Пришляк, роль агропромислового комплексу в суспільстві, цілі його соціально-економічного розвитку та можливості їх досягнення на основі науково-технічного прогресу об'єктивно зумовлюють необхідність досягнення сталого розвитку сільського господарства. Сталість аграрного виробництва відображає ступінь ефективності функціонування господарської системи протягом тривалого періоду [10, с. 22].

Сталий розвиток забезпечить функціонування АПК при позитивних показниках економічної ефективності, розумне використання ресурсного потенціалу, зменшення викидів вуглекислих газів, застосування інноваційних технологій.

Сучасне розуміння концепції сталого розвитку полягає в тому, що сталий розвиток сприяє процвітанню і розширенню економічних можливостей, підвищенню рівня добробуту і захисту навколишнього середовища, встановленню балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь й пропонує найбільш оптимальний шлях поліпшення життя людей у всьому світі.

Поступова вичерпність корисних копалин та природних ресурсів та загроза глобальної екологічної кризи спонукають до практичного впровадження моделей сталого розвитку в різних країнах світу.

У світовому масштабі концепція сталості в агропромисловому виробництві передбачає досягнення одночасно агроекологічної, соціальної, мікроекономічної та макроекономічної сталості [10, с. 22]. Зважаючи на глобальний характер порушення рівноваги між політичним, економічним, соціальним та екологічним розвитком, необхідність переходу України до моделі сталою розвитку є очевидною [11, с. 62].

Сталий розвиток та економічна безпека перебувають у іманентному зв'язку: забезпечення безпеки через розвиток та розвитку через забезпечення безпеки. Перехід до сталого розвитку повинен забезпечити збалансоване рішення проблем соціально-економічного розвитку і зберігання природно-ресурсного потенціалу. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [12] проголошує, що Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності.

Виконання цих завдань неможливе без вирішення низки складних питань, одним із яких є питання поводження з відходами в нашій державі. Неконтрольоване та стрімке накопичення промислових відходів становить загрозу довкіллю та здоров'ю населення, загрозу національним інтересам і національній безпеці України. У Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року [13] констатується, що значні обсяги накопичених в Україні відходів та відсутність ефективних заходів, спрямованих на запобігання їх утворенню, утилізації, знешкодження та видалення, поглиблюють екологічну кризу і стають гальмівним фактором розвитку національної економіки. Така ситуація обумовлює необхідність створення та забезпечення належного функціонування загальнодержавної системи запобігання утворенню відходів, збирання, перероблення та утилізації, знешкодження і екологічно безпечного видалення. Це повинно бути невідкладним завданням навіть в умовах відносної обмеженості економічних можливостей як держави, так і основних утворювачів відходів. Таким чином, єдиним можливим шляхом урегулювання ситуації є створення комплексної системи управління відходами.

Одним із основних джерел утворення відходів в Україні є підприємства агропромислового комплексу. Тому впровадження безвідходних технологічних систем в АПК у рамках комплексної стратегії сталого розвитку України має особливе національне значення.

Національна парадигма сталого розвитку України як одне із основних завдань політики сталого розвитку щодо забезпечення збалансованого соціально-економічного зростання, закріплює необхідність технічного переоснащення виробництва на основі впровадження новітніх наукових досягнень, енерго- і ресурсощадливих та безвідходних технологій, широкого застосуванні відновлюваних джерел енергії, розв'язання проблеми утилізації відходів, що утворюються у процесі господарської та іншої діяльності. Стимулювання застосування новітніх ресурсозберігаючих, безвідходних технологій та екологічно чистих товарів проголошено також одним із основних завдань економічного регулювання ринкових відносин з метою раціонального водокористування [14, с. 52].

З метою забезпечення сталого розвитку, гармонізації економіки та довкілля уряд України в Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» (2008 р.) [15] зобов'язався забезпечити розроблення та впровадження новітніх наукових, екологічно безпечних технологій виробництва (ресурсо- та енергозберігаючих, маловідходних і безвідходних).

Стимулювання суб'єктів господарювання до провадження виробничої діяльності з використанням безвідходних та екологічно безпечних технологій задекларовано в Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 р. закріплює одним із основних завдань національної екологічної політики України технічне переоснащення виробничого комплексу на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

Екологізація промисловості, як відзначається у вищезазначеній Концепції, передбачає упровадження новітніх наукових досягнень, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

Д. В. Зеркалов та О. Ю. Арламов, досліджуючи соціальні проблеми сталого розвитку, наголошують на необхідності створення ресурсозберігаючих технологій і безвідходних виробництв, які одночасно могли б «вбудуватися» в природний кругообіг. «Екологічна криза змушує переглянути наші відносини з навколишнім світом», – пишуть науковці. «Сьогодні все частіше критикується концепція панування людини над природою та споживчий принцип у взаємозв'язках з нею. Усвідомлення того, що сучасне суспільство платить за блага цивілізації занадто дорогу ціну, викликає протидію господарському егоїзму. Так, виявляються види діяльності, що завдають шкоди природному середовищу. Одночасно розробляється система її захисту» [16, с. 64].

Без серйозних зусиль по формуванню в масовій свідомості українського суспільства адекватних сучасному стану суспільства форм мислення та норм поведінки, спрямованих на національне та глобальне виживання, а також без відпрацювання відповідних державних рішень, Україна вже в близькій перспективі зіткнеться з важко вирішуваними проблемами ресурсозабезпечення, конкурентоспроможності своєї продукції на зовнішніх та внутрішньому ринках, скорочення чисельності працездатного населення та ін., які на фоні невирішених соціально-економічних проблем поставлять під загрозу саме її існування. Тому проблема національного виживання та прогресу в глобальному контексті з врахуванням сучасних світових тенденцій повинна стати домінуючою в державній політиці на найближчу та довгострокову перспективу [17].

Висновки з проведеного дослідження. Агропромисловий комплекс є основним життєзабезпечуючим сектором вітчизняної економіки та має стратегічне значення для держави. Вироблення й застосування прийнятних підходів до забезпечення ефективного агропромислового виробництва набуває все більш принципового характеру у контексті національної безпеки. Одним із дієвих інструментів у цьому контексті є функціонування безвідходних технологічних систем в АПК, що гарантує раціональне використання всіх корисних компонентів сировини й енергії в замкнутому циклі, непорушення екологічної рівноваги, досягнення максимально високого рівня економіко-соціо-екологічної ефективності агропромислового виробництва.

Визначення чіткої стратегії розвитку АПК на основі впровадження сучасних безвідходних та маловідходних енергозберігаючих технологій в аграрному виробництві, технічне забезпечення реалізації таких технологій вітчизняною технікою нового покоління, забезпечення суспільно-економічного розвитку сільських територій з метою підтримання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції сприятиме зміцненню індустріальної основи АПК, розвитку виробничого і науково-технічного потенціалу держави, зміцненню умов життя працівників, збереженню продовольчої безпеки України.

Створення та впровадження ефективних безвідходних технологій відповідає інтересам національної безпеки України щодо забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності людини і суспільства, збереження навколишнього природного середовища, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів та науково обґрунтованого узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства.

Бібліографічний список

1. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Пастернак-Таранущенко Г.А. Економічна безпека держави / Г.А. Пастернак-Таранущенко. – К. : Інститут державного управління самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. – 140 с.
3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К. : КВШ, 1998. – 462 с.
4. Предборський В.А. Економічна безпека держави : [монографія] / В.А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.

5. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : [монографія] / М.М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
6. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cf1a6236-2e54-49b5-9d46-894a4bcdf481>.
7. Національна економіка / [Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Желюк Т.Л., Попович Т.М.]. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
8. Гаращук О.В. Соціальна складова національної безпеки та сталого розвитку в умовах глобалізації / О.В. Гаращук // Економічний аналіз : [зб. наук. праць]. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 28-34.
9. Павлов О.І. Агропродовольча сфера України як об'єкт національної безпеки / О.І. Павлов // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 97-103.
10. Пришляк Н.В. Ефективність виробництва біопалива на підприємствах бурякоцукрового комплексу : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Пришляк Наталя Вікторівна. – Вінниця, 2015. – 242 с.
11. Котикова О.І. Передумови переходу до моделі сталого розвитку / О.І. Котикова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpren/2008_4.pdf#page=56.
12. Україна – 2020 : Стратегія сталого розвитку, схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
13. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=250431699>.
14. Національна парадигма сталого розвитку України / [за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б.Є. Патона]. – К. : Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
15. Український прорив: для людей, а не політиків : Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 14 (14-2008-п) від 16.01.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-08>.
16. Зеркалов Д.В. Соціальні проблеми сталого розвитку : [монографія] / Д.В. Зеркалов, О.Ю. Арламов. – К. : Основа, 2013. – 562 с.
17. Про Концепцію переходу України до сталого розвитку : Пояснювальна записка до проекту постанови Верховної Ради України № 5749 від 02.07.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5.

References

1. Prezydent Ukrainy (2015), *Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [National Security Strategy of Ukraine], Ukaz Prezydenta Ukrainy dated 26.05.2015 no. 287/2015, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (access date October 17, 2017).
2. Pasternak-Taranushchenko, H.A. (1994), *Ekonomichna bezpeka derzhavy* [State economic security], Instytut derzhavnogo upravlinnia samovriaduvannia pry Kabineti Ministriv Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 140 p.
3. Muntian, V.I. (1998), *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic security of Ukraine], KVSh, Kyiv, Ukraine, 462 p.
4. Predborskyi, V.A. (2005), *Ekonomichna bezpeka derzhavy* [State economic security], monograph, Kondor, Kyiv, 391 p.
5. Yermoshenko, M.M. (2001), *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing], monograph, KNTEU, Kyiv, 309 p.
6. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2013), *Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine], Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy dated 29.10.2013 no. 1277, available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cf1a6236-2e54-49b5-9d46-894a4bcdf481> (access date October 17, 2017).
7. Melnyk, A.F., Vasina, A.Yu., Zheliuk, T.L. and Popovych, T.M. (2011), *Natsionalna ekonomika* [National economy], Znannia, Kyiv, Ukraine, 463 p.
8. Harashchuk, O.V. (2017), "Social component of national security and sustainable development in the context of globalization", *Ekonomichniy analiz : [zb. nauk. prats]*, Vol. 27, no. 1, pp. 28-34.

9. Pavlov, O.I. (2014), "Agricultural and food sector of Ukraine as an object of national security", *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 97-103.
10. Pryshliak, N.V. (2015), "Efficiency of biofuel production at beet and sugar complex enterprises", Diss. of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04, Vinnytskyi nats. ahrarnyi un-t, Vinnytsia, Ukraine, 242 p.
11. Kotykova, O.I. "Prerequisites for the transition to a sustainable development model", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2008_4.pdf#page=56 (access date October 19, 2017).
12. Prezydent Ukrainy (2015), *Ukraina – 2020 : Stratehiia staloho rozvytku* [The Strategy for Sustainable Development "Ukraine – 2020"], Ukaz Prezydenta Ukrainy dated 12.01.2015 no. 5/2015, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (access date October 17, 2017).
13. Kabinet Ministriv Ukrainy (2017), *Natsionalna stratehiia upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku* [National Waste Management Strategy until 2030], Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy dated 08.11.2017 no. 820-r, available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=250431699> (access date October 18, 2017).
14. Paton, B.Ye. (2012), *Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy* [National Paradigm of Sustainable Development of Ukraine], Derzhavna ustanova "Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy", Kyiv, Ukraine, 72 p.
15. Kabinet Ministriv Ukrainy (2008), *Ukrainskyi proryv: dlia liudei, a ne politykiv : Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy* [The Cabinet of Ministers Activities Program "Ukrainian Breakthrough: for People, not Politicians"], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy dated 16.01.2008 no. 14 (14-2008-p), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-08> (access date October 18, 2017).
16. Zerkalov, D.V. and Arlamov, O.Yu. (2013), *Sotsialni problemy staloho rozvytku* [Social problems of sustainable development], Osnova, Kyiv, 562 p.
17. Verkhovna Rada Ukrainy (2004), *Pro Kontseptsiiu perekhodu Ukrainy do staloho rozvytku : Poiasniuvalna zapyska do proektu postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Explanatory note to the draft resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Concept of Ukraines transition to sustainable development], Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy dated 02.07.2004 no. 5749, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5 (access date October 20, 2017).

Андрейченко А.В. БЕЗВІДХОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АПК ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Мета. Дослідження питання забезпечення національної безпеки України крізь призму проблематики впровадження безвідходних технологій в АПК.

Методика дослідження. Теоретичну і методологічну основу дослідження склали концепції національної безпеки, сталого розвитку, результати фундаментальних вітчизняних і закордонних досліджень з проблем агропромислового виробництва. Дослідження базувалося на використанні таких методів: системного підходу – для вивчення зв'язків між явищами та процесами сталого розвитку та оновлення аграрного виробництва; діалектичного – для розгляду явищ у їх взаємозв'язку і розвитку, єдності та боротьбі суперечностей; теоретичного узагальнення і порівняння – для розвитку понятійного апарату. Використання причинно-наслідкового методу дозволило зробити висновок про наявність економічного, соціального та екологічного напрямків впровадження безвідходних технологій в АПК.

Результати. Встановлено, що створення та впровадження ефективних безвідходних технологій відповідає інтересам національної безпеки України. Обґрунтовано необхідність впровадження безвідходних технологій з метою забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності людини і суспільства, збереження навколишнього природного середовища, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів. Доведено, що впровадження безвідходних технологій в АПК забезпечує екологічні, економічні та соціальні інтереси суспільства.

Наукова новизна. Дістала подальшого розвитку стратегія розвитку АПК на основі впровадження сучасних безвідходних та маловідходних енергозберігаючих технологій в аграрному виробництві.

Практична значущість. Результати дослідження свідчать про доцільність впровадження безвідходного виробництва на переробних підприємствах АПК, що є запорукою конкурентоспроможного функціонування АПК та економічної безпеки держави.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, АПК, відходи, безвідходні технології.

Andreichenko A.V. NON-WASTE TECHNOLOGIES IN AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX AS A COMPONENT OF NATIONAL SECURITY

Purpose. Investigation of the question of ensuring a national security of Ukraine through the prism of the issues of implementation of non-waste technologies in the agro-industrial complex.

Methodology of research. As a theoretical and methodological basis of the study served the concepts of national security, sustainable development, the results of fundamental domestic and foreign research on the problems of agro-industrial production. The following methods were used in the research: systems approach - to study the links between phenomena and processes of sustainable development and the renewal of agrarian production; dialectical – to consider phenomena in their interconnection and development, unity and struggle of contradictions; theoretical generalization and comparison – for the development of the conceptual apparatus. Causal-investigatory method concluded that there are economic, social and environmental trends in the implementation of non-waste technologies in the agro-industrial complex.

Findings. The creation and implementation of effective non-waste technologies meets the interests of the national security of Ukraine on providing ecologically and technologically safe conditions for the life of both human and

society, preservation of the natural environment, ensuring economical use of raw materials and energy resources was substantiated. It was proved that introduction of non-waste technologies in agroindustrial complex ensures ecological, economic and social interests of the society.

Originality. The development strategy of the agro-industrial complex has been further developed on the basis of the introduction of modern non-waste and low-energy energy saving technologies in agrarian production.

Practical value. The results of the study indicate the feasibility of introducing non-waste production at processing enterprises of the agro-industrial complex, which is the key to the competitive functioning of the agro-industrial complex and the economic security of the state.

Key words: national security, economical security, agroindustrial complex, waste, non-waste technologies.

Андрейченко А.В. БЕЗОТХОДНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В АПК КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Цель. Исследование вопроса обеспечения национальной безопасности Украины сквозь призму проблематики внедрения безотходных технологий в АПК.

Методика исследования. Теоретическую и методологическую основу исследования составили концепции национальной безопасности, устойчивого развития, результаты фундаментальных отечественных и зарубежных исследований по проблемам агропромышленного производства. Исследование базировалось на использовании следующих методов: системного подхода – для изучения связей между явлениями и процессами устойчивого развития и обновления аграрного производства; диалектического – для рассмотрения явлений в их взаимосвязи и развитии, единстве и борьбе противоречий; теоретического обобщения и сравнения – для развития понятийного аппарата. Использование причинно-следственного метода позволило сделать вывод о наличии экономического, социального и экологического направлений внедрения безотходных технологий в АПК.

Результаты. Установлено, что создание и внедрение эффективных безотходных технологий отвечает интересам национальной безопасности Украины. Обоснована необходимость внедрения безотходных технологий в целях обеспечения экологически и техногенно безопасных условий жизнедеятельности человека и общества, сохранения окружающей природной среды, обеспечения экономного использования материально-сырьевых и энергетических ресурсов. Доказано, что внедрение безотходных технологий в АПК обеспечивает экологические, экономические и социальные интересы общества.

Научная новизна. Получила дальнейшее развитие стратегия развития АПК на основе внедрения современных безотходных и малоотходных энергосберегающих технологий в аграрном производстве.

Практическая значимость. Результаты исследования свидетельствуют о целесообразности внедрения безотходного производства на перерабатывающих предприятиях АПК, что является залогом конкурентоспособного функционирования АПК и экономической безопасности государства.

Ключевые слова: национальная безопасность, экономическая безопасность, АПК, отходы, безотходные технологии.